

प्रस्कण्वः काण्वः। पवमानः सोमः। त्रिष्टुप्

कनि॒क्रन्ति॒ हरि॒रा सृ॒ज्यमा॑नः॒ सीद॑न्वनस्य ज॒ठरे॑ पु॒नानः॑।

नृभि॒र्यतः॑ कृणुते नि॒र्णिजं॑ गा अतो॑ म॒तीर्जन॑यत स्व॒धाभिः॑ ॥ ९.०९५.०१

पुनानः- पवमानः। वनस्य- वननीयस्य प्रतीकस्य भाजनस्य। जठरे- मध्ये। सीदन्। सीदन् वनस्य जठरे पुनानः, भीमस्य वृष्णो जठरादभिश्चसो दिवे दिवे सहुरिः स्तन्नबाधित इत्यादिषु मन्त्रेषु जठरशब्दस्य मध्यभाग इति लक्षणया सारः स्वरूपं हृदयमिति वार्थः। हूयमानः- अस्माभिराहूतः। हरिः- आकर्षकः। सृज्यमानः- सृष्टः। कनि॒क्रन्ति- शब्दयति। नृभिः- नेतृभिरुपासकैः। यतः- संयतः। गाः- चिद्रश्मीनाम्। निर्णिजम्- रूपम्। कृणुते- प्रकटयति। अतः- चिद्रश्मितः। स्वधाभिः- आत्मधारणाभिः। मतीः- मननानि ज्ञानानि वा विद्या वा। जनयत- सृजति ॥१॥

हरिः सृ॒जानः॑ प॒थ्यामृ॑तस्ये॒र्यति॑ वाचम॒रिते॒व ना॑वम्।

दे॒वो दे॒वानां॑ गु॒ह्यानि॑ ना॒माविष्कृ॑णोति ब॒र्हिषि॑ प्र॒वाचे॑ ॥ ९.०९५.०२

ऋतस्य पथ्याम्- सत्यमार्गे। सृजानः- सृष्टः। हरिः- आकर्षको रसः। नावम्- नौकाम्। अरितेव- नाविक इव। वाचम्- मन्त्रम्। इत्यति- प्रेरयति। देवः- देवता सती। देवानाम्- देवतानाम्। गुह्यानि- रहस्यान्। नामानि- मन्त्रान्। बर्हिषि- उपासकचित्तभूमिकायाम्। प्रवाचे- प्रकर्षमन्त्रोपासकाय। आविष्कृणोति- प्रकटयति ॥२॥

अ॒पामि॒वेदूर्म॑यस्तर्तु॒राणाः॑ प्र म॒नीषा ई॑रते सोमम॒च्छ।

न॒मस्य॑न्तीरुप॒ च यन्ति॑ सं चा च॒ विश॑न्त्यु॒शतीरु॑शन्तम् ॥ ९.०९५.०३

तर्तुराणाः- त्वरमाणा उपासकाः। सोमम्- रसाधिदैवतम्। अच्छ- अभिलक्ष्य। अपामूर्मयः- जलतरंगानिव। इव। मनीषाः। प्र ईरते- प्रेरयन्ति। नमस्यन्तीः- प्रणामं कुर्वन्त्यः। उक्षतीः- कामयमानास्ता मनीषाः। उशन्तम्- कामयन्तं सोमम्। उपयन्ति च। संयन्ति च। आविशन्ति च ॥३॥

तं मर्मृजानं महिषं न सानावंशुं दुहन्त्युक्षणं गिरिष्ठाम्।

तं वावशानं मतयः सचन्ते त्रितो बिभर्ति वरुणं समुद्रे ॥ ९.०९५.०४

मर्मृजानम्- शोधितम्। सानौ न महिषम्- उच्छिष्टे देशे स्थितं सिंहमिव स्थितम्। उक्षणम्- वर्षकम्। गिरिष्ठाम्- स्थैर्यनिहितम्। तम्। अंशुम्- सोमं रसम्। दुहन्ति। वावशानम्- काम्यम्। तम्। मतयः। सचन्ते- सङ्गच्छन्ते। समुद्रे- हृदयसमुद्रे। त्रितः- भूर्भुवरादिभूमिकात्रयसंपन्न उपासकः। वरुणम्- ऋताधिदैवतभूतं तं सोमं रसम्। बिभर्ति- धारयति ॥४॥

इष्यन्वाचमुपवक्तेव होतुः पुनान इन्दो वि ष्या मनीषाम्।

इन्द्रश्च यत्क्षयथः सौभगाय सुवीर्यस्य पतयः स्याम ॥ ९.०९५.०५

इन्द्रश्च- त्वञ्चेशनाधिदैवतञ्च। यत्- यदा। सौभगाय- सौभाग्याय। क्षयथः- निवसथः। होतुः- अग्नेः देवाह्वातुः। उपवक्तेव- मन्त्रवक्तेव। वाचम्- मन्त्रम्। इष्यन्- प्रेरयन्। पुनानः- पवमानः सन्। इन्दो- सोम। मनीषाम्। वि ष्य- अस्मदर्थं विमुञ्च प्रयच्छेति भावः। सुवीर्यस्य पतयः- शोभनवीर्यस्य पालकाः। स्याम- भवेम ॥५॥